

Dorota Czarnota

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

BANK JAKO INSTYTUCJA ZAUFANIA PUBLICZNEGO W DOBIE KRYZYSU – MIT CZY RZECZYWISTOŚĆ?

Wprowadzenie

Nieustające od kilku lat problemy na rynkach światowych, zwłaszcza w sektorze bankowym, dają do myślenia nie tylko zarządzającym wielkimi korporacjami, gromadzącymi w bankach dużą gotówkę, ale przede wszystkim zwykłym „ciułaczom”, rezygnującym często z bieżącej konsumpcji na rzecz późniejszej bądź przyszłych oszczędności. Już w średniowieczu ludzie powierzali swoje pieniądze bankierom w celu ich pomnożenia, a z czasem także zabezpieczenia przed oszustami czy spadkiem ich realnej wartości. W związku z tym banki od wieków są postrzegane i kojarzone w powszechnej świadomości jako instytucje zaufania publicznego. Przyglądając się ostatnim wydarzeniom na Cyprze i analizując sytuację na rynkach finansowych wydaje się słuszne wielokrotne stawianie pytania, czy kłopoty banków, ich kolejne upadłości nie spowodują całkowitego załamania i bankructw gospodarek narodowych? Pojawiają się również wątpliwości, czy warto dalej bezgranicznie ufać bankom oraz instytucjom nadzorującym i gwarantującym depozyty.

Celem niniejszego artykułu jest scharakteryzowanie i ocena banku jako instytucji zaufania publicznego na tle ostatniego kryzysu finansowego oraz problemów w strefie euro. Poszukiwano również odpowiedzi na pytanie, czy w ostatnich latach rzeczywiście została naruszona wiarygodność i zaufanie do banków.

1. Pojęcie i charakterystyka instytucji zaufania publicznego

W literaturze przedmiotu, zarówno z zakresu bankowości, jak i finansów, bardzo często spotykamy się ze stwierdzeniem, że bank jest instytucją zaufania

publicznego¹. Termin „instytucja zaufania publicznego” nie został jednak uregulowany w Konstytucji ani w innych ustawach czy przepisach prawa polskiego. Mimo to jest on powszechnie stosowany i ukształtowany przez doktrynę oraz orzecznictwo².

Według wielu autorów, instytucje zaufania publicznego to podmioty, których działalność podlega regulacjom ustawowym. Komentatorzy Prawa bankowego podkreślają, że posiadanie przez banki szczególnego statusu wiąże się z koniecznością wprowadzenia przez ustawodawcę wielu ograniczeń dotyczących prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. W tabeli 1 przedstawiono główne argumenty przemawiające za klasyfikacją banku jako instytucją zaufania publicznego.

Tabela 1

Argumenty wpływające i wskazujące na posiadanie przez bank statusu instytucji zaufania publicznego

Autor	Argumenty	Ustawa/przepis i inne
1	2	3
E. Fojcik-Mastalska	Ustawodawca określa warunki podjęcia działalności bankowej w celu zapewnienia bezpieczeństwa i profesjonalizmu w działalności powstającego banku	Ustawa Prawo bankowe; art. 30
K. Płończyk	Ustawodawca nakłada sankcje za prowadzenie działalności bankowej bez zezwolenia w celu ochrony obywateli oraz interesu samego banku	Ustawa Prawo bankowe; art. 171
L. Góral	Ustawodawca obowiązuje bank do posiadania i utrzymywania funduszy własnych banku	Ustawa Prawo bankowe; art. 126-128
	Ustawodawca upoważnia Bankowy Fundusz Gwarancyjny do udzielania pomocy bankom w przypadku powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności	Ustawa o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym
K. Kohutek	Ustawodawca wprowadził umowę agencyjną (jako podstawę do powierzenia przez bank osobie trzeciej wykonywania określonych czynności bankowych – tj. outsourcingu) w celu zagwarantowania bezpieczeństwa finansowego banku	Ustawa Prawo bankowe; art. 6a
	Ustawodawca wprowadził warunki, od których uzależniona jest możliwość posłużenia się przez bank outsourcingiem	Ustawa Prawo bankowe; art. 6c
	Ustawodawca wprowadził możliwość ustanowienia zarządu komisarycznego w celu przeprowadzenia prawidłowego postępowania naprawczego	Ustawa Prawo bankowe; art. 145
M. Bączyk	Ustawodawca nadaje dokumentom bankowym moc prawną dokumentu urzędowego	Ustawa Prawo bankowe; art. 95
J. Majewski Z. Ofiarski J. Molis	Ustawodawca obowiązuje banki do przestrzegania tajemnicy bankowej w celu ochrony interesów ekonomicznych klientów i banków (kreacja prestiżu banków)	Ustawa Prawo bankowe; art. 104

¹ A. Janiak: *Bank jako instytucja zaufania publicznego*. „Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego” 2003, nr 2, s. 17.

² *Orzeczenie TK z dnia 16 maja 1995 r. (k 12/93) OTK 1995, cz. I, poz. 14.*

cd. tabeli 1

1	2	3
P. Masiukiewicz	Ustawodawca zobowiązuje banki do lokowania powierzonych im środków pieniężnych w pewne aktywa	Ustawa Prawo bankowe; Ustawa o obrocie instrumentami finansowymi
M. Zdyb	Ustawodawca zapewnia bankom ochronę poprzez penalizację czynów polegających m.in. na wyłudzeniu kredytów, gwarancji bankowych, dotacji, subwencji, zamówień publicznych czy „prania brudnych pieniędzy”	Prawo karne; Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu
R. Kałużny	Ustawodawca poddał banki pod specjalny nadzór, co wiąże się z podwyższonymi wymaganiami co do profesjonalizmu ich działania przy jednocześnie większej odpowiedzialności za efekty dokonywanych czynności	Ustawa o nadzorze nad rynkiem kapitałowym – nadzór KNF
H. Dzwonkowski	Banki posiadają autorytet, który utrwalił się na przestrzeni lat	Zwyczaj
J. Głuchowski J. Szambelańczyk	Banki cieszą się ogromnym zaufaniem klientów. Deponenci powierzając bankom swoje środki pieniężne wierzą, że są one bezpieczne, nie tracą na wartości, oraz że będą mogli je wypłacić w dowolnym bądź określonym w umowie terminie	Zaufanie
Trybunał Konstytucyjny	Banki gromadzą środki pieniężne znacznej liczby osób	

Źródło: J. Pisuliński, W. Pyziol: *Prawo bankowe. Komentarz*. Red. M. Bączyk, L. Góral, E. Fojcik-Mastalska. Warszawa 2005; A. Adamek, K. Bitner-Przybylska, M. Brożyna, M. Chudzik, A. Frań, I. Karasek, K. Kohutek, K. Korus, R. Kwaśnicki, J. Lachner, J. Molis, M. Olczyk, K. Płończyk, P. Podlasko, M. Porzycki, A. Rataj, D. Rogoń, M. Rusinek, M. Spyra, T. Spyra, S. Szuster, P. Tereskiewicz, A. Waclawik, F. Wejman, M. Wyrwiński: *Prawo bankowe. Komentarz*. Red. F. Zoll. T. I i II. Zakamycze, 2005, kom. do art. 171; kom. do art. 6a; kom. do art. 6c; *Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe*. Dz.U., nr 140, poz. 939 z późn. zm.; J. Pitera: *Charakterystyka instytucji zaufania publicznego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego oraz Sądów Powszechnych*. „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2007, nr 4, s. 149-150; *Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym*. Dz.U., nr 4, poz. 18 z późn. zm.; Uchwała Izby Cywilnej SN z 30.04.1999 r., III CZP 61/98. OSNC 1999, nr 12, poz. 201; *Prawo karne gospodarcze. Prawo gospodarcze i handlowe*. Red. O. Górniok. T. X. Warszawa 2003, s. 296; Z. Ofiarski: *Prawo bankowe*. Zakamycze 2004, s. 205-212; P. Masiukiewicz: *Rola państwa w przezwyciężaniu kryzysu banku*. W: *Globalny kryzys finansowy i jego konsekwencje w opiniach ekonomistów polskich*. Red. J. Szambelańczyk. Związek Banków Polskich, Warszawa 2009; *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi*. Dz.U., nr 183, poz. 1538 z późn. zm.; *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Prawo karne*. Dz.U., nr 88, poz. 553 z późn. zm.; *Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*. Dz.U., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.; R. Kałużny: *Skutki kryzysu. Nowe spojrzenie na rolę banków*. W: *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*. Red. A. Janc. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010, s. 526; *Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym*. Dz.U., nr 183, poz. 1537 z późn. zm.; C. Kosikowski, H. Dzwonkowski, A. Huchla: *Ustawa Ordynacja podatkowa. Komentarz*. Warszawa 2002, kom. do art. 182; J. Głuchowski, J. Szambelańczyk: *Bankowość: podręcznik dla studentów*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1999, s. 425; Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 18.04.2000 r., K 23/99. „Glosa” 2000, nr 12, s. 47, OTK ZU 2000, nr 3, poz. 89.

Jak wynika z tabeli 1, ustawodawca zadbał o to, by objąć regulacjami wszystkie fazy „życia” banku, od utworzenia, organizacji aż do jego likwidacji, przejścia czy też upadłości. Aprobacja przez ustawodawcę przepisów dotyczących istnienia i działalności banku świadczy o potrzebie ochrony interesu publicznego, czyli dążenia do zapewnienia stabilności systemu bankowego.

Sąd Najwyższy w uchwale z 30.04.1999 r.³, określając najważniejsze cechy instytucji zaufania publicznego, zwrócił uwagę na istotne powiązanie pomiędzy działalnością instytucji zaufania publicznego a dobrem publicznym podlegającym szczególnej ochronie. Bank pełniąc funkcje dostawcy płynności dla różnych podmiotów, branż czy gospodarki, przejmując część ryzyka, dokonując mobilizacji oszczędności oraz kredytując i realokując zgromadzone środki przyczynia się do rozwoju gospodarczego, zaspokojenia potrzeb ludności czy aprecjacji wartości jej oszczędności. W rezultacie oznacza to, że działalność banków ma bezpośredni wpływ na funkcjonowanie i stabilność całej gospodarki.

Biorąc pod uwagę przytoczone argumenty można zgodzić się ze stwierdzeniem, że banki to instytucje zaufania publicznego, gdyż są poddane szczególnym regulacjom i kontroli ze strony organów państwowych.

2. Problemy systemu bankowego w czasie kryzysu

Zapewnienie stabilności systemu bankowego, jak i całego systemu finansowego, jest celem nadrzędnym polityki prowadzonej przez każde państwo. Według J.K. Solarza, istotą stabilności systemu bankowego jest zdolność systemu do zachowania płynności finansowej oraz poszczególnych podmiotów do pokrywania strat i ryzyka z funduszy własnych, a więc do zachowania wypłacalności⁴. Osiągnięcie stabilności w systemie bankowym w dużym stopniu zależy także od obowiązującego prawa i nadzoru bankowego oraz systemu gwarantowania depozytów. W związku z powyższym, w różnych opracowaniach podkreśla się, że solidny i dobrze funkcjonujący sektor bankowy odgrywa ważną rolę w kształtowaniu równowagi makroekonomicznej⁵. Dostrzega się tym samym ścisłe powiązania pomiędzy rynkami finansowymi a sferą realną, co uwiadcza się nągminnie w czasach kryzysu.

Wydarzenia, które początkowo miały miejsce w Stanach Zjednoczonych w 2008 r., a następnie rozprzestrzeniły się na Europę na zawsze zmieniły sposób oceniania oraz traktowania banków jako instytucji zaufania publicznego. Banki, a także instytucje nadzorujące, w powszechnym mniemaniu są podmiotami, które powinny stać na straży bezpieczeństwa systemu finansowego oraz dbać o jego niezakłócone funkcjonowanie. Jednak w ostatnich latach pojawia się coraz więcej wątpliwości co do słuszności stawianych tez.

³ Uchwała Izby Cywilnej SN z 30.04.1999 r., III CZP 61/98. OSNC 1999, nr 12, poz. 201.

⁴ J.K. Solarz: *Rozwój systemów bankowych*. Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1996, s. 123.

⁵ *Highlighting the Link Between Bank Soundness and Macroeconomic Policy*. „IMF Survey” 1996, May 20, s. 165.

Proces globalizacji doprowadził do czterech swobód: przepływu ludzi, kapitału, towarów i usług. Dzięki tej ostatniej swobodzie banki na całym świecie oferują te same produkty w tym samym czasie. Przyczyniło się to do uatrakcyjnienia produktów bankowych, a jednocześnie ich rozbudowania poprzez tworzenie bardzo złożonych i skomplikowanych struktur. Niektóre z banków podążając za nowymi trendami nabyły wiele tzw. toksycznych aktywów i spekulacyjnych instrumentów finansowych, które wpędziły je w kłopoty finansowe. Szczęśliwie ominęły one banki polskie, stąd w niniejszym artykule przedstawiono problemy z jakimi borykały się banki w USA i strefie euro. Jednak warto podkreślić, że historia lubi się powtarzać i należy zadbać o to, by w przyszłości uniknąć podobnych sytuacji w Polsce.

Pierwsze problemy banków z płynnością finansową pojawiły się na rynku kredytów hipotecznych w USA w sierpniu 2007 r. Wówczas Amerykańska Rezerwa Federalna (FED), Europejski Bank Centralny (EBC) oraz Bank Centralny Japonii wpompowały do systemu bankowego łącznie kilkaset miliardów dolarów. Trzy miesiące później doszło do utraty wzajemnego zaufania pomiędzy bankami, co zmusiło FED do kolejnej interwencji w kwocie 41 mld USD. Narastające trudności z bieżącą płynnością oraz dalszy spadek zaufania na rynku międzybankowym postawiły na skraju bankructwa renomowany amerykański bank inwestycyjny – Bear Stearns. Ostatecznie bank ten został przejęty przez JP Morgan Chase, przy wsparciu ze strony FED w wysokości 30 mld USD.

Apogeum kryzysu na rynku amerykańskim nastąpiło we wrześniu 2008 r. Fannie Mae i Freddie Mac – największe instytucje działające na rynku hipotecznym – zostały znacjonalizowane przez rząd federalny, by uchronić je przed upadłością. Co więcej, 15.09.2008 r. upada legenda Wall Street – bank inwestycyjny Lehman Brothers. Bank ten został pogrążony przez bezwartościowe obligacje zabezpieczone tracącymi na wartości nieruchomościami. Upadek Lehman Brothers w znacznym stopniu uderzył w podmioty zagraniczne, głównie banki azjatyckie i europejskie. Jednocześnie doprowadził do całkowitego załamania płynności na rynku finansowym USA, co zagroziło istnieniu innych instytucji, w tym największej firmie ubezpieczeniowej świata AIG. Ratowanie AIG, w którym ubezpieczonych było miliony Amerykanów oraz wiele mniejszych banków i firm ubezpieczeniowych, stało się jedynym sposobem, by zapobiec efektowi domina i fali upadłości w USA. Poważne problemy uwidoczniły się także w banku inwestycyjnym Merrill Lynch, który następnie został nabyty przez Bank of America za kwotę 50 mld USD.

Panująca niepewność oraz nieufność na rynkach finansowych objęła także Europę i doprowadziła do pogłębienia kryzysu. 28.09.2008 r. rozpoczął się trwający kilka miesięcy proces nacjonalizacji banków europejskich. Rządy krajów

Beneluxu częściowo przejęły kontrolę nad zagrożonym upadłością Fortis Bankiem. Z kolei bank Dexia został uratowany przed plajtą przez rządy Belgów, Francuzów i Luksemburczyków. Również Niemcy zmuszone były do przygotowania wielomiliardowego pakietu ratunkowego dla Hypo Real Estate.

Największe problemy w Europie pojawiły się 7 października 2008 r., gdy premier Islandii ogłosił w orędziu, że kraj stanął na granicy bankructwa. Wówczas islandzki system bankowy, będący najlepiej rozwiniętą gałęzią islandzkiej gospodarki, załamał się. Zadłużenie trzech największych banków islandzkich dziewięciokrotnie przekroczyło produkt krajowy brutto całej Islandii. Rząd został zmuszony do nacjonalizacji banków oraz zagwarantowania całości depozytów bankowych. Efekty tych zdarzeń były odczuwalne także w Wielkiej Brytanii, kiedy to klienci upadającego banku internetowego nie byli w stanie wypłacić z kont swoich oszczędności.

Analiza powyższych wydarzeń pokazuje, że rządy wszystkich państw, postępują zgodnie z zasadami „zbyt duży, by upaść” lub „zbyt ważny, by upaść”⁶, które to przyczyniają się do ratowania z różnych względów nieefektywnych banków. Nie zawsze jednak się to udaje, czego przykładem był upadek banku Lehman Brothers z blisko 160-letnią historią. Według wielu autorów, m.in. Summersa⁷, Acharya, Philippona, Richardsona i Roubiniego⁸, po tym incydencie ryzyko upadłości nie tylko systemu bankowego, ale całego systemu finansowego, będącego do tej pory wyłącznie ryzykiem teoretycznym, stało się po prostu ryzykiem bardzo realnym. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na niektóre konsekwencje upadłości banku, a mianowicie:

- tzw. efekt domina, w rezultacie którego upadek jednego banku może pociągnąć za sobą lawinę bankructw innych banków i instytucji,
- run na banki – masowe wycofywanie wkładów z obawy o utratę środków pieniężnych zgromadzonych na koncie,
- utratę przez społeczeństwo części majątku zdeponowanego w banku, np. w przypadku zamrożenia i redukcji środków pieniężnych na koncie klienta niewypłacalnego banku,
- utratę zaufania przez społeczeństwo do działalności banków⁹,
- obniżoną skłonność do oszczędzania.

⁶ Szerzej na temat zasad TBTF (*too big to fail*) i TITF (*too important to fail*): W.L. Jaworski, Z. Zawadzka: *Bankowość: podręcznik akademicki*. Poltext, Warszawa 2001, s. 227.

⁷ L. Summers: *Fox News Sunday's Interview*, z 26.04.2009 r.

⁸ V. Acharya, T. Philippon, M. Richardson, N. Roubini: *The Financial Crisis of 2007-2009: Causes and Remedies*. W: *Restoring Financial Stability: How To Repair a Failed System*. Red. V. Acharya, M. Richardson. Wiley&Sons, 2009.

⁹ T. Zieliński: *Współczesny bank wobec paradygmatu zaufania publicznego*. Annales UMCS Sectio H, vol. XLVII, 3, Lublin 2013.

3. Wizerunek banku w strefie euro

Od kilku lat Europa zмага się z coraz to nowszymi i coraz bardziej zaskakującymi problemami. 23 kwietnia 2010 r. świat dowiedział się, że Grecja jako pierwsze państwo w historii strefy euro przestaje być wypłacalna. Wówczas wszystkie agencje obniżyły rating greckich obligacji do poziomu „śmieciowego”, a Unia Europejska (UE) i Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) zgodziły się udzielić pomocy w kwocie 110 mld euro tylko pod warunkiem wprowadzenia przez Greków programu oszczędnościowego. Początkowo propozycja ta spotkała się z gwałtownymi protestami i rozruchami na ulicach Aten, jednak z braku innego wyjścia musiała zostać zaakceptowana.

W listopadzie 2010 r. o pomoc finansową do UE i MFW zwróciła się Irlandia, której sektor bankowy został totalnie zrujnowany przez kryzys na rynku nieruchomości oraz panikę wśród posiadaczy depozytów. Oprocentowanie obligacji irlandzkich wywindowało do poziomu, którego państwo nie było w stanie obsłużyć. Ostatecznie Irlandia zatwierdziła program, który pozwolił zaoszczędzić około 15 mld euro, w zamian za pomoc wartą 85 mld euro.

W kwietniu 2011 r. podobny scenariusz jak w Grecji i Irlandii powtórzył się w Portugalii, a w sierpniu 2011 r. Europejski Bank Centralny był zmuszony skupować obligacje zagrożonych bankrutem Hiszpanii i Włoch, by nie dopuścić do krachu całej UE.

Nieustające perturbacje na starym kontynencie doprowadziły w marcu 2013 r. do skrajnego bankrutwa kolejne państwo – Cypr. Sektor bankowy „małego” Cypru miał aktywa 8-krotnie wyższe od całego PKB Cypru, który wynosił 18 mld euro. Oznaczało to, że jeżeli banki nie zostaną natychmiast dokapitalizowane to upadną, pociągając za sobą całą gospodarkę i państwo. Dodatkowo atmosferę podgrzał rząd cypryjski, który z dnia na dzień kazał zamknąć banki. Również agencje ratingowe obniżyły rating Cypru do poziomu „śmieciowego”, co odcięło kraj od możliwości ubiegania się o pomoc międzynarodową czy z EBC.

Według pierwszych oficjalnych informacji, Bruksela obiecała wypłacić 10 mld euro unijnej pomocy, jeżeli cypryjski parlament jednorazowo opodatkuje depozyty bankowe (6,75% dla depozytów poniżej 100 tys. euro i 9,9% w przypadku depozytów powyżej tej kwoty), dzięki czemu uzyska własne środki w kwocie około 6 mld euro. W ten sposób Cypr miał uniknąć bankrutwa, którego koszt po raz pierwszy w historii mieli ponieść klienci banków. Było to o tyle zaskakujące, że pomysł ten zaprzeczał całej idei unii bankowej, która była szeroko propagowana w UE. Zgodnie z tą ideą depozyty do 100 tys. euro miały być w 100% gwarantowane przez rządy w celu ochrony klientów i uzyskania bezpiecznego systemu bankowego w UE. Co więcej, profesor A. Sławiński podkreślił, że „[...] politycy poprzez swoje propozycje zaprzeczyli podstawowej funkcji społecznej banku. Funkcja ta polega na tym, że ludzie składając pie-

niądze w banku na depozytach mogą spać spokojnie, gdyż nie są inwestorami, którzy świadomie i z pełną odpowiedzialnością podejmują ryzyko. Traktowanie deponentów jako inwestorów jest całkowicie sprzeczne z naturą bankowości”¹⁰.

Po tych doniesieniach w Europie zawrzało, giełdy spadały, zszokowani Cypryjczycy bezskutecznie szturmowali bankomaty, a agencja Fitch napisała, że polityczny pat w sprawie Cypru pokazuje niebezpieczeństwa reagowania na kryzys *ad hoc*¹¹. Natomiast P. Krugman na swoim blogu napisał, że „[...] w Europie zapalił się wielki neon z napisem: czas wypłacić środki pieniężne z depozytów bankowych”¹².

Dodatkowo olbrzymi niepokój na rynku pojawił się po wywiadzie, jakiego udzielił szef Eurogrupy i minister finansów Holandii J. Dijsselbloem. Powiedział on, że przypadek Cypru może stać się wzorem, według którego strefa euro będzie w przyszłości rozwiązywać kryzysy bankowe. Ta niefortunna wypowiedź Dijsselbloema od razu została zdementowana przez innych polityków Eurogrupy, jednak obawy pozostały, a niektórzy Hiszpanie pobiegli do banków wypłacać pieniądze¹³.

Ostatecznie Cypr zobowiązał się do przeprowadzenia restrukturyzacji sektora bankowego, konsolidacji finansów i prywatyzacji. Skutkiem tego była likwidacja banku Laiki, którego depozyty do 100 tys. euro oraz inne „dobre” aktywa wchłonął Bank of Cyprus. Z kolei koszty restrukturyzacji ponieśli akcjonariusze, obligatariusze i właściciele ulokowanych depozytów o wartości przewyższającej 100 tys. euro. Oznacza to, że posiadacze depozytów powyżej 100 tys. euro w cypryjskich bankach stracili około 60% ulokowanych środków, a nie jak początkowo sugerowano około 30-40%¹⁴.

Podsumowując, w UE trwają prace dotyczące zmiany zasad gwarantowania depozytów. Członek Zarządu Europejskiego Banku Centralnego, J. Asmussen, na łamach niemieckiej prasy potwierdził, że w przyszłości w razie ewentualnych kryzysów bankowych właściciele depozytów powyżej 100 tys. euro będą partycypować w ratowaniu upadającego banku. Natomiast M. Barnier – Członek Komisji Europejskiej ds. rynku wewnętrznego i usług – oświadczył, że „[...] zagrożone likwidacją banki będą ratować: akcjonariusze, właściciele obligacji danego banku, właściciele depozytów powyżej 100 tys. euro, a w razie potrzeby Bankowy Fundusz Gwarancyjny”¹⁵.

¹⁰ Wywiad z prof. A. Sławińskim w TVN CNBS. <http://www.tvnbc.pl/> (19.03.2013).

¹¹ TVN CNBS. <http://www.tvnbc.pl/> (21.03.2013).

¹² P. Krugman: *The Cypriot Haircut*. <http://krugman.blogs.nytimes.com/> (17.03.2013).

¹³ W. Smoczyński: *Euro we mgle. Wywiad z E. Nielsenem*. <http://www.presseurop.eu/pl/content/blog/3692621-euro-we-mgle> (20.04.2013).

¹⁴ Gazeta Parkiet: *Właściciele dużych depozytów na Cyprze mocno stracą*. <http://www.parkiet.com/> (30.03.2013).

¹⁵ EZB und EU: *Auch reiche Sparer sollen künftig Banken retten*. http://www.t-online.de/wirtschaft/schuldenkrise/id_62952670/ezb-und-eu-kommission-wollen-sparer-bei-bankenpleite-enteignen.html (02.10.2013).

Podsumowanie

Na przestrzeni wieków w świadomości społecznej utarł się mit, że banki nie mogą upaść. Powstało nawet przysłowie „pewne jak w banku” czy „masz to jak w banku”. Jednak dawne zwyczaje oraz zaufanie jakim darzono banki zaczynają przemijać. Według T. Zielińskiego: „[...] wszystkie filary zaufania do instytucji banku zostały w ostatnim okresie naruszone lub niemal zburzone”¹⁶.

P. Kuczyński, analityk i inwestor giełdowy, napisał, że decyzje podjęte w sprawie Cypru były szaleństwem i przekroczeniem Rubikonu¹⁷. Sytuacja taka rodzi bowiem spekulacje o możliwości wystąpienia podobnych działań w innych krajach europejskich. Brak zdecydowanego działania polityków odpowiedzialnych za właściwe funkcjonowanie EBC w przyszłości może doprowadzić do ataku kapitału spekulacyjnego na banki w jednym z większych państw strefy euro, co może spowodować załamanie europejskiego systemu bankowego.

Reasumując, ostatni kryzys finansowy, który jeszcze na dobre się nie skończył, w dużej mierze uwidoczniał słabości systemu bankowego. Przyczynił się także do upadku kolejnego mitu, że banki nie mogą upaść. Zatem nie powinno dziwić, że ludzie boją się gromadzić środki pieniężne w bankach, gdyż realna wydaje się ich utrata w czasie kryzysu.

Bibliografia

- Acharya V., Philippon T., Richardson M., Roubini N.: *The Financial Crisis of 2007-2009: Causes and Remedies*. W: *Restoring Financial Stability: How To Repair a Failed System*. Red. V. Acharya, M. Richardson. Wiley&Sons, 2009.
- Adamek A., Bitner-Przybylska K., Brożyna M., Chudzik M., Frań A., Karasek I., Kohutek K., Korus K., Kwaśnicki R., Lachner J., Molis J., Olczyk M., Płończyk K., Podlasko P., Porzycki M., Rataj A., Rogoń D., Rusinek M., Spyra M., Spyra T., Szuster S., Tereszkievicz P., Waclawik A., Wejman F., Wyrwiński M.: *Prawo bankowe. Komentarz*. T. I i II. Zakamycze, Kraków 2005.
- AFP, dpa, t-online.de: EZB und EU: Auch reiche Sparer sollen künftig Banken retten. http://www.t-online.de/wirtschaft/schuldenkrise/id_62952670/ezb-und-eu-kommission-wollen-sparerer-bei-bankenpleite-enteignen.html
- Bącznyk M., Góral L., Fojcik-Mastalska E.: *Prawo bankowe. Komentarz*. Warszawa 2005.
- Gazeta Parkiet: *Właściciele dużych depozytów na Cyprze mocno stracą*. <http://www.parkiet.com/>

¹⁶ T. Zieliński: Op. cit.

¹⁷ P. Kuczyński: *Polskie echa cypryjskiego kryzysu*. <http://kuczynski.blogbank.pl/> (30.03.2013).

- Głuchowski J., Szambelańczyk J.: *Bankowość: podręcznik dla studentów*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej, Poznań 1999.
- Highlighting the Link Between Bank Soundness and Macroeconomic Policy*. „IMF Survey” 1996.
- <http://www.tvnbc.pl/>
- Janiak A.: *Bank jako instytucja zaufania publicznego*. „Glosa – Przegląd Prawa Gospodarczego” 2003, nr 2.
- Jaworski W.L., Zawadzka Z.: *Bankowość: podręcznik akademicki*. Poltext, Warszawa 2001.
- Kałuzny R.: *Skutki kryzysu. Nowe spojrzenie na rolę banków*. W: *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*. Red. A. Janc. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2010.
- Kosikowski C., Dzwonkowski H., Huchla A.: *Ustawa Ordynacja podatkowa. Komentarz*. Warszawa 2002.
- Krugman P.: *The Cypriot Haircut*. <http://krugman.blogs.nytimes.com/>
- Kuczyński P.: *Polskie echa cypryjskiego kryzysu*. <http://kuczynski.blogbank.pl/>
- Masiukiewicz P.: *Rola państwa w przewyżczeniu kryzysu banku*. W: *Globalny kryzys finansowy i jego konsekwencje w opiniach ekonomistów polskich*. Red. J. Szambelańczyk. Związek Banków Polskich, Warszawa 2009.
- Ofiarski Z.: *Prawo bankowe*. Zakamycze, Kraków 2004.
- Orzeczenie TK z dnia 16 maja 1995 r. (k 12/93) OTK 1995, cz. I, poz. 14.*
- Pitera J.: *Charakterystyka instytucji zaufania publicznego w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego oraz Sądów Powszechnych*. „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2007, nr 4.
- Prawo karne gospodarcze. Prawo gospodarcze i handlowe*. Red. O. Górniok. T. X. Warszawa 2003.
- Smoczyński W.: *Euro we mgle. Wywiad z E. Nielsenem*. <http://www.presseurop.eu/pl/content/blog/3692621-euro-we-mgle>
- Solarz J.K.: *Rozwój systemów bankowych*. Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 1996.
- Summers L.: *Fox News Sunday's Interview* z 26.04.2009.
- Uchwała Izby Cywilnej SN z 30.04.1999 r. III CZP 61/98. OSNC 1999, nr 12, poz. 201.*
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym*. Dz.U., nr 4, poz. 18 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*. Dz.U., nr 116, poz. 1216 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym*. Dz.U., nr 183, poz. 1537 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi*. Dz.U., nr 183, poz. 1538 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe*. Dz.U., nr 140, poz. 939 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Prawo karne* Dz.U., nr 88, poz. 553 z późn. zm.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 18.04.2000 r., K 23/99, „Glosa” 2000, nr 12, s. 47, OTK ZU 2000, nr 3, poz. 89.

Zieliński T.: *Współczesny bank wobec paradygmatu zaufania publicznego*. Annales UMCS Sectio H, vol. XLVII, 3, Lublin 2013.

BANK AS AN INSTITUTION OF PUBLIC TRUST AT THE TIME OF CRISIS – MYTH OR REALITY?

Summary

Observing recent events in Cyprus and the resulting financial turmoil, appeared considerable doubts as to whether troubled banks and their subsequent insolvency will not cause a complete collapse and bankruptcy of national economies. In addition, difficulties in recovering complex deposits or take financial resources in bank branches undermine the authority of the banks. Therefore, based on the experience of the United States and Europe in the article tries to answer the following questions: if the credibility and confidence in the banking has been actually violated and whether banks can be still treated as institutions of public trust? Relying on numerous examples can be concluded that although the banks on the basis of the theory are treated as institutions of public trust, nowadays are no longer 100% reliable and do not enjoy so much confidence as before.